

HET MOOIESTE WOORD VAN ...

TON DEN BOON

In een voorgoed verleden tijd waren er 'domineeswoorden': woorden met een betekenis waarvan je als gewone sterveling geen flauw idee had en waarover predikanten 's zondags in de kerk daarom tekst en uitleg kwamen geven. *Ootmoed* was zo'n woord, evenals *barmhartig* en *goedertieren*. Maar bijvoorbeeld ook *kinnebak* rekende ik ertoe. Geleidelijk aan raakten ze bekend, bijna vertrouwd, die woorden. Zo werd vroeger bij ons aan tafel keer op keer het steeds weer spannende verhaal verteld over Simson, die met wat rake kinnebakslagen maar liefst duizend Filistijnen dood sloeg. De bewuste kinnebak van een ezel – predikheren van de oude stempel spraken in de kerk zelfs archaïserend over een 'ezelskinnebak' – stelde ik me daarom voor als een soort knuppel of knots. Maar dat je met één zo'n stuk ezel nu duizend man kon doodslaan ...

Kinnebak was en bleef zo een woord met een geheim, een geheim dat het niet prijsgaf, al werden er nog zo veel woorden aan gewijd.

Van alle domineeswoorden was *lankmoedig* wel het geheimzinnigst. Vooral omdat het zo vaak ter sprake werd gebracht in verband met een ander, doorgewoond woord: *liefde*. Zo viel in de kerk regelmatig de spreuk 'De liefde is lankmoedig' te beluisteren. Die combinatie van zo'n vertrouwd, bijna banaal woord als *liefde* met dat mysterieuze begrip *lankmoedig* leidde allengs tot de vraag of de juiste betekenis van het eerste woord, *liefde* dus, wel bekend kon zijn als onduidelijk bleef wat het tweede woord, *lankmoedig*, betekende. Moest men misschien eerst alles van lankmoedigheid af weten om te kunnen weten wat liefde is?

Lezen in *Het Beste boek voor de jeugd* en de *Jeugencyclopedie* en

vragen stellen aan ouders, aan de schoolmeester, en ten langen leste aan een dominee of drie – het mocht allemaal niet baten. Al werd er links en rechts weliswaar wat gemompeld over de betekenis van *lankmoedig*, het bleef een woord met een geheim, want net zoals de delen *barm* en *tieren* van *barmhartig* en *goedertieren* mysterieus bleven, zo tastte ik ook jarenlang in het duister over betekenis en herkomst van het woorddeel *lank* in *lankmoedig*.

Pas veel later zou blijken dat het eerste deel van *lankmoedig* opgevat moest worden als 'lang'. Dat was eigenlijk een tegenvaller, omdat het zo voor de hand lag. Maar al snel werd het woord weer interessant, want *lankmoedig* bleek terug te voeren te zijn op het christelijk-Latijnse woord *longanimis*, dat te analyseren is als een samenstelling van *longus* 'lang' en *animus* 'ziel'. Daarmee betekent *lankmoedig* dus zoiets als 'een lang, een rekbaar gemoed hebbend', en dat verklaart in elk geval de betekenis van dit woord: 'toegeeflijk'.

Maar die pasverworven kennis riep wel meteen weer een nieuwe vraag op – een vraag die heel wat lastiger te beantwoorden is: heeft men een ziel van elastiek nodig om te kunnen liefhebben? Waarmee het mysterie zich verplaatst heeft van *lankmoedig* naar *liefde*. ●

Ton den Boon (1962) is hoofdredacteur van de grote Van Dale, schrijver van diverse taalboeken en eigenaar van uitgeverij De weideblik.

(advertentie)

TE KOOP

het **Woordenboek der Nederlandsche Taal**.

- W N T -

de originele zeldzame editie (1882 - 1998)

compleet in 42 delen, met de aanvullingen.

Het grootste woordenboek ter wereld.

Bidingen boven 2500 euro zijn welkom.

www.friso.nl

Tel. 0546 - 860 984 info@friso.nl

TAAALTEST

Taaladviesdienst

A. Test uw spellingkennis

1. a. 55+^{er}
b. 55'+^{er}
c. 55+^{er}
d. 55+-^{er}

2. a. breiig
b. breiïg
c. briijg
d. briïg

3. a. dwarslaesie
b. dwarsleasie
c. dwarslesie
d. dwarslezie

4. a. kickbokser
b. kickboxer
c. kikbokser

5. a. muggenziftenrij
b. muggenzifterij
c. muggezifterij

6. a. practicum
b. praktikum
c. praktikum

B. Vergroot uw woordenschat

1. *abat-jour*
a. dageraad
b. lampenkap
c. slachthuis

2. *ethologie*
a. gedragsleer
b. insectenleer
c. volkenkunde

3. *etiologie*
a. leer van de oorzaken
b. voedingsleer
c. zedenleer

4. *saharienne*
a. amfibievoertuig
b. colbertje
c. zandbak

C. Zoek de fouten

1. De reorganisatie bracht de corpsbeheerder van de KLPD in een lastig pakket.

Door de diffuse criteria die hij daar bij hanteerde, kreeg de politieagent het verwijt dat hij met twee maten meette. Hij zwoor echter dat de reorganisatie wel degelijk eerlijk verliep.

2. Maart roert haar staart en april doet wat zij wil – vandaar dat het met de pasen mogelijk nogal eens grillerig weer kan zijn.

D. Extra

Wat hebben de volgende woorden met elkaar gemeen?

cayennepeper
hangmat
scheurbuik

De antwoorden vindt u op pagina 105 van dit nummer. ●